

VSEBINA:

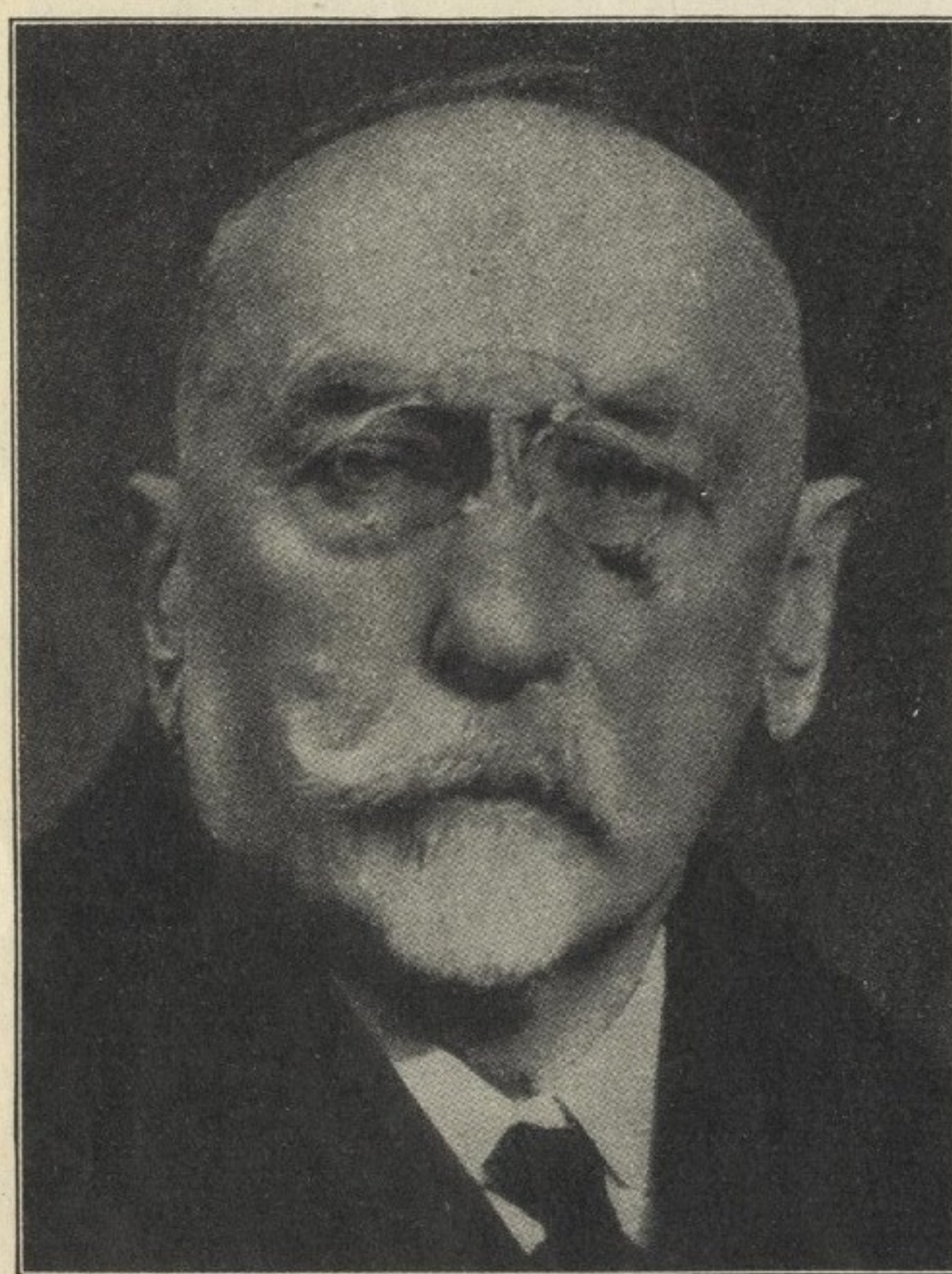
Dva župana o sodobni Ljubljani (I. Hribar, dr. D. Puc)	182
Emona (R. Ložar)	184
Zdrava Ljubljana (Ivan Pregelj)	186
Vrtnice v Ljubljano (L. Mrzel-Frigid)	187
Hafija (Bogomir Magajna)	189
Ljubljana — izhodišče avtobusnega prometa (Dr. R. Savnik)	192
Arhitekturna razmišljanja o Ljubljani (R. L.)	193
Iz skrajnega severozapada Slovenije	194
Ljubljanski meščan: med lovom na prepelico in balado o prepelici (Boris Orel)	196
Oltarni prt za Ljubno v Savinjski dolini	198
Pozdrav iz Ljubljane	200
Zenitev Yussufa Khana. Roman (F. Heller)	204
Kako nastanejo gramofonske plošče	207
Sardine	210
Film: Filmi iz zadnjega časa (R. A.)	213
»Jaz sem zvest nememu filmu« (Charlie Chaplin)	214
Grafološki kotiček	214

Naslovna slika na ovitku: M. Bambič: Ljubljana (akvarel)

Dva župana o sodobni Ljubljani

Moj odnos do sodobne Ljubljane

Ivan Hribar

Ivan Hribar

»Želimo, da nam v par stavkih izrazite svoj odnos do sodobne Ljubljane.«

Tako se glasi bistveni del pisma, ki mi ga je dne 17. t. m. doposlalo uredništvo »Ilustracije« s prošnjo, naj bi mu za letošnjo 6. številko, ki bo posvečena Ljubljani, napisal par vrstic.

Ako navedem, da sem v prvem zvezku svojih, leta 1928. izdanih Spominov ugotovil, da danes v ljubljanski mestni upravi vlada velikopoteznost in da se more prav razveseljivo opaziti, da ta uprava energično zasleduje

olepševalne akcije in da pojmuje važnost Ljubljane, izpolnil sem v uvodnem stavku izraženo željo uredništva. V tem oziru se namreč od leta 1928. moje mišljenje ni prav nič izpremenilo. Od nekdanj mi je bil razvoj in stalni napredek Ljubljane, tega našega, nam vsem tako milega in dragega slovenskega duševnega središča, najbolj pri srcu. Stori sem tudi, kar so mi moje skromne moči dovoljevale, da pospešim ta razvoj in napredek. Žal, da so te moči, daleč zaostajale za voljo. — Ni li torej naravno, da so mi želje ostale tudi še danes iste? — Ravno tako naravno pa je tudi, da brez okolišev dam hvalo onim, ki si prizadevajo delovati v smislu teh želja.

Tak je torej moj »odnos do sodobne Ljubljane«. Svoj prispevek za »Ljubljansko številko« »Ilustracije« bi torej lahko zaključil.

Vendar si dovoljujem še nekoliko pripomenj. Upam, da ne bodo odveč.

Ljubljana je doživela dvoje potresov: prvega — prirodnega — o veliki noči leta 1895., drugega — političnega

— v dobi svetovne vojne. Oba sta sama na sebi bila grozna in sta njenemu prebivalstvu povzročila neizmerne gorja, vendar pa drugi neprimerno več, ko prvi. — Oba sta imela zanj pa tudi dobrih posledic. Danes sta ta dva potresa že tako daleč za nami, da nam ju ni več težko vrednotiti po zgodovinskem merilu. In to merilo nam pravi, da koristi, ki sta jih Ljubljani prinesla, obilno prekašajo stiske in nadloge, ki jih je morala po njima prestopiti.

Oba ta potresa sta imela namreč to dobro, da sta Ljubljano in Ljubljance zbudila k novemu, čilejšemu življenju. Tako po letu 1895., kakor po letu 1918. je po katastrofi nastalo hrepenenje, da se zacelijo rane, ki jih je vsakalena kot druga. Meni danes o tem govoriti ni lahko. Zgodovina bo pričala, kako se je v prvem in kako v drugem slučaju pojmovala dolžnost vseh poklicanih faktorjev.

Nekaj se pa vendar lahko ugotovi. Prva katastrofa je Ljubljano zadela v dobi, ko je nad njo gospodovala tuja državna moč in je od njene uprave bilo odvisno, če in kaj naj se za njo stori. Gospoda od te uprave pa je po strani in z zavidnim očmi gledala razvoj, ki ga je proti njeni volji dajalo Ljubljani njeno prebivalstvo v polnem soglasju z občinsko upravo. Nikari že, da bi ga bila podpirala! Zato smo v oni dobi celili rane s skromnimi sredstvi. In te je bilo, da se meščanstvo preveč ne obremeni, treba še le zbrati.

Doba po letu 1918. pa je našo ljubo Ljubljano postavila v čisto drugačen, povsem nov položaj. Pretežnemu številu Ljubljancev še v sanjah ne bi bilo moglo pasti v glavo, da bo kedaj sploh kaj takega mogoče. Prišli smo v svojo državo. Iz robov postali smo gospodarji. S tem pa so se razmere za vsestranski razvoj naše prvostolnice, ki je naenkrat postala tretja prestolnica države, silno izpremenile. Vse drugačne gospodarske možnosti so ga pospeševale.

Ako je že to bilo poročilo za probujo dremajoče podjetnosti, jo je prav posebno pozivila množestvilna priselitev naših izredno nadarjenih in energičnih rojakov iz pokrajin, ki so po nesrečnih okoliščinah prišle pod italijanski jarem. Ljubljana, ki bi — v prejšnjih razmerah — bila ostala vedno hiraajoče pokrajinsko mesto, postala je naenkrat eno najvažnejših mest mlade, k srečni bodočnosti usmerjene jugoslovanske države, katere upravni organi njenega razvoja ne le niso ovirali, temveč so ga celo pospeševali.

Njeni občinski upravi je prišlo glede razvoja troje prav posebnih okoliščin na pomoč. Vojna je po eni strani poučila ljudi, da je denar najvarnejše naložen v realitetah, po drugi strani pa pokazala, kako veliko je za morebitne bodoče podobne razmere vreden lastni dom. To dvojno spoznanje je pozivilo ono stavbno delavnost, ki se je v Ljubljani tako silno razvila tekom poslednjih let, in ki jo z veseljem opažamo še vedno. Vse kaže, da tudi izlepa ponehala ne bo, in da ima od nje prebivalstvo mesta pričakovati stalnega prirastka.

Neprecenljive vrednosti pa je tretja okoliščina. Sreča namreč, da razvoju Ljubljane posveča svojo pažnjo naš veliki rojak, vseučilišni profesor Plečnik. Ena najaktivnejših postavk sedanje mestne uprave je, da ima polno umevanje za njegove genijalne zamisli in načrte. Delo Plečnikove dobe bo imelo vrednost stoletij.

Posledice mestnega porasta kažejo se seveda tudi v gospodarstvu. V tem, ko so se popotresni občinski proračuni gibali okoli milijona kron in še nižje, povzpeli so se povojni proračuni takoj v visoke milijone in znaša letošnji — ako me ne vara spomin — šestdeset milijonov dinarjev ali vsaj ne veliko manj. In občinska uprava ima dandanes v blagoustrojstvene namene mesta na razpolago milijonske dohodke, o kakršnih bi se nam po potresu še sanjati ne bilo moglo. Naj omenim tu samo takozvani kaldrinski fond, ki je omogočil občinski upravi vzorno uredbo ulic, ne da jej je, kakor nekdanj, bilo potreba obremenjevati redni občinski proračun.

Morebiti utegne kdo te moje vrstice najti v protislovju s stališčem, ki sem ga zastopal zadnje dve leti v občinskem svetu ljubljanskem. Zato tudi o tem par besed.

Nikdar nisem bil in tudi danes še nisem — laudator temporis acti. Dasi sem zrastel v čisto drugih razmerah, kakor jih ima sedanje pokolenje pred seboj, sem si vendar kljub svoji visoki starosti znal ohraniti spoznanje, da ima vsaka doba svoje navade, svoje potrebe, svoje nazore in da si — kjer ne najde v starejšem pokolenju umevanja zanje — izoblikuje tudi sama ljudi, ki naj jim služijo. So pa načela, o katerih nas pa zgodovina uči, da bi vedno v vsem javnem življenju imela metati svetlobo v takšno daljavo, kakor svetilnik, ki kaže ljudem na morju pot v varno pristanišče. Sprejeti taka načela kot priposestvo-

182

vani zaklad zašlih dob v nove razmere, kljubu vsemu navdušenju za novotarje, ni nepotrebno, temveč je celo skrajno priporočljivo. — Samo en zgled za to! Doba liberalizma nam je prinesla svobodo obrti in trgovine. Za važno pridobitev se je to proglasilo in po večini tudi smatralo. Danes pa že po vsem svetu kličejo zaščitne duhove preteklih stoletij na pomoč!

Saj nam pa tudi mnoge neblage prikazni povojne dobe jako občutno dokazujejo, kako napačno in škodljivo je, če se duhu časa le preveč na stežaj odpirajo vrata. Vse moje delo v občinskem svetu je šlo, kakor to dokazujejo zapisniki o njegovih sejah, v tem pravcu. Našel sem mnogo umevanja, ne pa tistega uspeha, ki ga je stvar zaslužila. Zato sem vlado, po katere nasvetu sem z ukazom Njegovega Veličanstva Kralja prišel v občinski svet, naprosil, naj izposluje dovoljenje za moj izstop iz njega. Rahleu svojemu zdravju in svoji rodbini sem bil dolžan storiti ta korak.

Moj odnos do sodobne Ljubljane pa je ostal slej ko prej isti. Veselil me bo vedno njen napredek in z veseljem bom opazoval — v novih okoliščinah uslovljeni — hitri tempo njenega razvoja. Od srca bom srečen, ako v resnici velikopotezni načrti sedanje občinske uprave, ki bodo brez dvojbe v blagor bodočim pokolenjem, prinesejo tudi sodobnim občanarjem, na čijih pleča pritiskajo občutna bremena, onih koristi, kakor se pričakuje. Saj bi to bilo na srečo in blagor vsega naroda, kakor tudi naše narodne države.

Nadejati se hočem, da občinska uprava v polnem soglasju z nadrejenimi jej faktorji, ki — vsaj pred zgodovino — nosijo soodgovornost za njeno delo, najde pravo pot k temu.

Ljubljana

Dr. Dinko Puc.

Dr. Dinko Puc

Kadarkoli sem se peljal iz tujine proti domu, iz tujine, ki je čestokrat prelestna in očarujoča, mi je vedno utripalo srce, kadar sem zagledal od daleč sredi zelenega polja — Ljubljanski grad, ta starodavni simbol našega mesta. Nikdar se nisem mogel ubraniti pri taki priliki občutkov, da sicer nudi tujina mnogo, da je bogata, polna razkošja in lepote, da pa ga skoro ni

kraja, ki bi v svoji naravni preprostosti in čudoviti legi mogel napraviti prijetnejši vtis.

Sicer je res, da nisem morda povsem objektivni, kajti Ljubljano ljubim. Moj rojstni kraj je in vso svojo mladost sem preživel v njej. Usoda življenja me je zanesla pač za dokaj let v solnčno Gorico, ki mi je postala tudi druga domovina, toda ko sem se vrnil koncem vojne v svoj domači kraj, sem vendarle čutil, da sem v resnici doma.

Nikdar se nisem mogel nasititi lepote našega mesta. Prekrasen je pogled z Grada na mesto, ki leži pod njim v lahnem polukrogu, na zelena polja in čudoviti venec s snegom pokritih planin. Lep je pogled s Kalimegdana na

Dunav in Savo, toda izgubi se v širni ravnini, ker trudno oko ne najde opore. Naše planine tvorijo okrog Ljubljane ozadje, ki ga v tem stilu ne najdeš nikjer na svetu.

Kako ljubeznivi so izprehodi po Rožniku, Šišenskem hribu in Tivolskem gozdu! Skrite lepote našega Golovca pa pozna le tisti, ki je kot jaz nabiral po njem v mladih letih borovnice, lovil metulje in hrošče ter trgal hlače po drevesih.

Najlepši del Ljubljane je še vedno staro mesto, oni del, ki leži pod Gradom od šentflorjanske cerkve do Zmajskega mostu. Sicer tudi ta del ni več tak, kot je bil. Po potresu je padla špitalska ulica, ker je bila ovira modernemu prometu. Toda v bodoče bo treba po možnosti ohraniti ta del v obstoječi obliki, saj je najboljši dokaz visoke kulture našega mesta v davno minulih stoletjih.

Ljubljana mi je odkrila svojo dušo. V starih patrijskih stavbah, polnih arhitektonskih lepote, se širijo velike visoke sobe, dobro in okusno opremljene, polne meščanskega zadovoljstva. V modernih tesnih stanovanjih živi naš srednji stan; na skrajno čistoto pazijo skrbne gospodinjice, snežnobeli zastori zastirajo okna, ki so okrašena s cvetkami. V malih stanovanjih živijo študentske mamice in naše delavstvo, čestokrat v bedi in skrbah za vsakdanji kruh, a vendar najde povsod z malimi izjemami red in snago.

V zadnjih letih se je sezidalo nebroj vil in hišic z vrtovi. Ljubljana je postala Garden-City, v kateri občuduješ ljubezen prebivalstva do narave. V večernih urah vse koplje, sadi in zaliva po vrtovih, ki so povečini vzorno urejeni.

In ljubljansko prebivalstvo? Čez Ljubljance se je mnogo zabavljalo. Zlasti, da so mrzli in brez temperamenta, da ne vidijo preko svoje znamenite megle, da so obrekliivi, klepetavi in jeziki. Jaz pa sodim Ljubljance drugače. Samo na videz so površni rod, ki čestokrat ne pomisli, kaj reče v naglici. Toda v resnici je ljubljansko ljudstvo visoko izobraženo. Ljubljancev je videl mnogo sveta in je baš radi tega tako kritičen, da je včasih kritikaster. Vrh tega je nezaupljiv. Le vprašajte naše gledališke igralce, slikarje, kiparje, pevce, in last not leat tudi politike, kako težko je uspeti v Ljubljani. Toda kdor si je znal pridobiti zaupanje, kdor je znal osvojiti srce Ljubljane, tega Ljubljana ne zapusti nikdar.

Ljubljancev zabavlja čez berače, a ima za vsakega odprta vrata in v karitativne namene žrtvuje ogromno. Zabavlja čez stranke in časopise, a je najbolj discipliniran strankar in točno prebere vse dnevne liste. On je eden glavnih odjemalcev naše lepe knjige. Patrijot je z dušo in telesom, toda nikdar si ni dal vzeti pravice, da ne bi po ljubljanskih gostilnah in krčmah, ki so specialiteta našega mesta, v katerih se odigrava vse javno življenje, z ostrim sarkazmom bičal upravičeno ali neupravičeno pogrške vsake vlade, ali pa da ne bi neusmiljeno trgal občinskega gospodarstva.

Na videz je grob in robat, toda mehkega srca in dobrodušen. Rad markira prevejanost in pretkanost, a je skozi in skozi pošten in soliden. Da pa rad dobro je in pije, tega mu res ne moremo zameriti.

Nova doba izpreminja seveda tudi v tem pogledu lice našega mesta. Številni doseljenci preoblikujejo tudi naše prebivalstvo. Nov rod se ustvarja, bolj kozmopolitski, živahnejši, ki pa je sigurno tudi bolj materialističen. Z modernizacijo mesta, prometnimi napravami, betonskimi zgradbami, širokimi cestami, se preobrazuje tudi duša Ljubljane. In nam, ki sodelujemo pri ustvarjanju nove Ljubljane, nam je skoro žal za ono staro, malo, prašno in blatno Ljubljano, ki smo jo smešili sami, a jo vendar ljubili in bili nanjo ponosni, saj je pokazala vso svojo naravno lepoto, čim je posijalo solnce na njene strehe, zvonike, ceste in parke ter grajski stolp! Takrat smo vedno čutili, da je le ona bila od nekdanj središče vsel naših kulturnih, gospodarskih in političnih stremeljenj!

Ljubljana bela, iskreno mi bodi pozdravljena!

Priljubljena
po vsem svetu!

Kdor jo enkrat uporabi, ji ostane naklonjen. Ugodna in trajna. Dobiva se povsod.

Preprodajalci se obračajo na Gustav Husser & Sohn, Wien, VII., Rîchîtergasse 10